

Кафедра географії та геоекології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова Вченої ради
природничо- географічного
факультету
проф. Гулай О.В.

“31” серпня 2020р.

ПРОГРАМА

державного кваліфікаційного екзамену
з педагогіки, психології, географічних дисциплін та методики навчання
географії, краєзнавчо-туристичних дисциплін та методики організації
краєзнавчо-туристичної роботи

Галузь знань: 01Освіта/Педагогіка
РВО перший (бакалаврський)
Спеціальність 014 Середня освіта (Географія)
Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота
Факультет: природничо-географічний Форма навчання:
денна, заочна

Програму державного екзамену розглянуто та ухвалено
на засіданні кафедри географії та геоекології
Протокол від 31 серпня 2020 р. № 1

Робоча програма
державного кваліфікаційного екзамену

Галузь знань: 01Освіта/Педагогіка

РВО перший (бакалаврський)

Спеціальність 014 Середня освіта (Географія)

Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота

Факультет: природничо-географічний

Форма навчання: денна,заочна

Розробники: завідувач кафедри географії та геоекології кандидат географічних наук, доцент Семенюк Л.Л., кандидат географічних наук, доцент Гелевера О.Ф., кандидат біологічних наук, доцент Мирза-Сіденко В.М., кандидат географічних наук, старший викладач Маслова Н.М., кандидат географічних наук, старший викладач Зарубіна А.В.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри географії та геоекології.
Протокол №1 від 31 серпня 2020 року.

Завідувач кафедри
географії та геоекології

доц. Семенюк Л.Л.

_____2020 рік

Пояснювальна записка

Мета та завдання державного кваліфікаційного екзамену

На державному кваліфікаційному екзамені студенти-випускники повинні продемонструвати глибокі знання теоретичних основ з фахових дисциплін, педагогіки, психології і методики навчання фаху, показати ступінь оволодіння аналізом і синтезом, методами графічної інтерпретації географічної інформації, вміннями розв'язувати практичні проблем навчання і виховання.

Головною вимогою державного кваліфікаційного екзамену до рівня теоретичної підготовки студентів-випускників освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» є ґрунтовне знання ними теоретичних основ фахових дисциплін, провідних концептуальних теорій навчання і виховання, усвідомлення ролі і значення психолого-педагогічних наук в їх майбутній професійній діяльності.

Відповідь студента на державному екзамені повинна підтвердити повноту знань понятійно-термінологічного апарату з фахових дисциплін, педагогіки, психології і методики навчання дисципліни, розуміння принципово важливих парадигм географічної науки, а також знання принципів, законів, закономірностей, методів, засобів навчання і виховання.

Студент-випускник має продемонструвати здатність до побудови реального навчально-виховного процесу, володіння вміннями й навичками операційного рівня, методичну грамотність, зокрема сформованість гностичних, конструктивно-планувальних, проектувальних і комунікативно-навчальних умінь.

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати професійні проблеми та спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти та організації краєзнавчо-туристичної роботи, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук та географічної науки, застосовувати інноваційні технології в роботі, критично та творчо мислити.

Загальні компетентності (ЗК). Системні компетентності:

ЗК1 – базові знання з дисциплін соціально-гуманітарної підготовки в обсязі, необхідному для засвоєння фахових дисциплін та професійної діяльності вчителя.

ЗК2 – здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей, зрозумілого і недвозначного донесення власних висновків, а також знань і пояснень, що їх обґрунтовують, до осіб, які навчаються.

ЗК3 – здатність до провадження дослідницької та/або інноваційної діяльності.

ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.

ЗК5 – здатність застосовувати набуті знання на практиці, критично сприймати інформацію, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), приймати обґрунтовані рішення, адаптуватися та діяти в новій ситуації.

ЗК6 – навички забезпечення безпеки життєдіяльності та здорового способу життя, збереження здоров'я і високої працездатності.

Інструментальні компетентності:

ЗК7 – навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у процесі навчання або дослідження, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК8 – здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ЗК9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК10 – здатність спілкуватися державною мовою (як усно, так і письмово),

використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Міжособистісні компетентності:

ЗК11 – навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати автономно та в команді.

ЗК12 – здатність діяти на засадах етичних міркувань (мотивів), дотримуватися гендерної рівності, позитивно ставитися до представників інших культур, застосовувати соціальні навички (soft skills).

Фахові компетентності спеціальності (ФК): **ФК1** – здатність демонструвати знання теоретико-методологічних основ та історії розвитку географічної науки, використовувати поняттєво-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).

ФК2 – здатність застосовувати базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних ресурсів та природокористування, природних комплексів.

ФК3 – здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі, опрацьовувати різні джерела географічної інформації, ефективно та вільно передавати географічні ідеї, принципи та теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій.

ФК4 – володіння методикою географічних та педагогічних досліджень, здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.

ФК5 – здатність до виконання функціональних обов'язків вчителя географії та класного керівника, педагогічного мислення, осмислення та аналізу педагогічної дійсності, застосування творчого підходу, моделювання та розв'язування педагогічних ситуацій, планування навчально-виховної роботи з дітьми, педагогами та батьками, застосування індивідуального підходу, розвитку творчих здібностей, активізації пізнавальної діяльності, дотримання педагогічного такту.

ФК6 – здатність вивчати психологічні особливості засвоєння учнями навчальної інформації з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітньо-виховного процесу у середній школі, результатів конкретних педагогічних впливів, створювати сприятливий позитивний емоційний клімат на уроці, управляти учнівським колективом, комунікувати зі спільнотами, організувати комунікацію учнів, створювати рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціокультурних та економічних особливостей.

ФК7 – здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії відповідно до вимог державного стандарту з освітньої галузі «Природознавство» в основній (базовій) середній школі.

ФК8 – здатність планувати та конструювати процес навчання географії в школі відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, із врахуванням гігієнічних вимог, основних дидактичних принципів, вікових та індивідуальних особливостей учнів із застосуванням сучасних методик і освітніх технологій, у тому числі і інформаційних.

ФК9 – здатність проектувати і складати різноманітні тематичні карти, аналізувати інформацію за географічними картами, атласами та іншими картографічними творами, використовувати ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії та вирішення задач, пов'язаних із просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС.

ФК10 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних

просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

ФК11 – здатність до розуміння та пояснення особливостей фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; географічного аналізу закономірностей просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей у межах океанів, материків, України та її регіонів.

ФК12 – здатність пояснювати геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем, прагнення до збереження навколишнього середовища, раціонального природокористування, охорони ландшафтного різноманіття та біорізноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.

ФК13 – здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах.

ФК14 – здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній та позашкільній діяльності.

Програмні результати навчання **Програмні результати навчання за спеціальністю (ПРН).** **Знання і розуміння**

Студент:

ПРН1 – *знає* та *розуміє* теоретико-методологічні основи та історію розвитку географічної науки, зокрема, понятійно-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії, географічну номенклатуру;

ПРН2 – *описує* основні механізми функціонування природних комплексів, суть територіальної організації суспільства, окремих їх компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, *знає* причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них;

ПРН3 – *знає* і *розуміє* принципи і закономірності будови і функціонування ландшафтної оболонки Землі, особливості фізико-географічних об'єктів і процесів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; *пояснює* закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояв фізико-географічних закономірностей на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях, у межах океанів, материків, України та її регіонів; *розуміє* геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем та *усвідомлює* важливість охорони навколишнього середовища;

ПРН4 – *знає* психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів, сучасні теоретичні та прикладні основи методики навчання географії в загальноосвітній школі;

ПРН5 – *знає* вимоги безпеки життєдіяльності й охорони праці в загальноосвітньому навчальному закладі;

ПРН6 – *знає* та *розуміє* закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах.

ПРН7 – *володіє* базовими знаннями з дисциплін суспільно-гуманітарної підготовки, оцінює і прогнозує політичні, економічні, соціальні, культурні процеси та явища.

Уміння

Студент:

ПРН8 – *застосовує* базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення; *орієнтується* у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі; *опрацьовує* різні джерела

географічної інформації; вільно передає географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій;
ПРН9 – застосовує базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних комплексів;

ПРН10 – географічно мислить, критично сприймає інформацію; пояснює основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації; встановлює географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства;

ПРН11 – встановлює закономірності територіальної організації суспільного виробництва та населення, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах;

ПРН12 – складає різноманітні тематичні карти, застосовуючи різні графічні прийоми, аналізує інформацію за географічними картами, атласами та іншими картографічними творами; застосовує ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії та для вирішення задач, пов'язаних з просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС;

ПРН13 – виконує польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретує отримані результати досліджень, застосовує їх у професійній діяльності;

ПРН14 – застосовує набуті географічні та психолого-педагогічні компетентності, сучасні методики й освітні технології, в тому числі й інформаційні, для формування в учнів загальних і предметних компетентностей, здійснення міжпредметних зв'язків та формування основ цілісної природничо-наукової картини світу, відповідно до вимог державного стандарту з освітньої галузі «Природознавство» основної (базової) середньої школи;

ПРН15 – виконує функціональні обов'язки вчителя географії та класного керівника, педагогічно мислить, аналізує педагогічну дійсність, застосовує творчий підхід до педагогічної діяльності, моделює та розв'язує педагогічні ситуації, планує навчально-виховну роботу з дітьми, педагогами та батьками, застосовує індивідуальний підхід, дотримується педагогічного такту.

ПРН16 – застосовує методики психодіагностики у школі з метою здійснення диференційного навчання і оптимізації навчально-виховного процесу, прогнозує розвиток та виховання особистості дитини, результати конкретних педагогічних впливів, створює сприятливий позитивний емоційний клімат на уроці, управляє учнівським колективом, здатен до комунікації зі спільнотами;

ПРН17 – володіє основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів державною мовою зі спеціальності та предметної спеціалізації, а також володіє однією з іноземних мов на рівні, необхідному для роботи з навчально-методичною літературою зі спеціальності та предметної спеціалізації;

ПРН18 – планує та конструює процес навчання географії в школі відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, з урахуванням гігієнічних вимог, основних дидактичних принципів, вікових та індивідуальних особливостей учнів із застосуванням сучасних методик і освітніх технологій, у тому числі й інформаційних; реалізує краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній та позашкільній діяльності.

Комунікація

Студент:

ПРН19 – організовує співпрацю учнів і вихованців та ефективно працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях), визначає оптимальні шляхи організації учнівського колективу в різних видах діяльності;

ПРН20 – розуміє значення культури як форми людського існування, цінує різноманіття та мультикультурність світу і керується у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу, співробітництва та гендерної рівності.

Автономія і відповідальність

Студент:

ПРН21 – самостійно організовує процес навчання, забезпечує рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціокультурних та економічних особливостей, здійснює педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

Програмні результати навчання за спеціалізацією (ПРНС)

ПРНС1 – застосовує знання теоретичних основ рекреаційної географії, краєзнавства та туризму в професійній діяльності, характеризує закономірності просторової організації рекреаційних та туристичних ресурсів світу, окремих країн та України.

ПРНС2 – моделює, організовує та проводить краєзнавчо-туристичні заходи, *вміє розробляти* туристські маршрути та тури відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, основ гігієнічного та медичного забезпечення, особливостей фізичного розвитку учнів.

ПРНС3 – організовує шкільне та туристичне краєзнавство, *проводить* краєзнавчо-туристичні дослідження своєї місцевості, *збирає, упорядковує і використовує* краєзнавчі матеріали, *вміє працювати* з різними джерелами краєзнавчої інформації

ПРНС4 – *розробляє* різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб, культури, релігії рекреанта, на підставі знань ресурсів рекреаційного регіону, існуючих технологій розробки екскурсійної програми, методик проведення екскурсій; *володіє* методикою організації музейної справи.

Засади розробки робочої навчальної програми

Атестація студентів має здійснюватись на основі сформованого у 2014 р. проекту Стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія) та «Положення про атестацію здобувачів вищої освіти у Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (від 28 серпня 2017 р.).

Структура та зміст державного кваліфікаційного екзамену

Кваліфікаційний екзамен складається з трьох частин:

а) теоретична частина - усна відповідь з фахових дисциплін; **б) практична частина:**

- виконання кваліфікаційних завдань з методики навчання географії, організації краєзнавчо-туристичної роботи (форма проведення — усна).

виконання кваліфікаційних завдань з педагогіки та психології (форма проведення — усна).

Організаційні та змістові засади державного кваліфікаційного екзамену

1.1. Теоретична частина - атестація з фахових дисциплін

Атестація з фахових дисциплін проводиться у формі усної відповіді з фахових дисциплін за нижче наведеним переліком дисциплін (табл. 1), який відповідає проекту Стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія) та «Положенню про атестацію здобувачів вищої освіти у Центральнотуркранському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (від 28 серпня 2017 р.). Зміст екзаменаційних білетів формується на основі нижче представлених навчальних програм з фахових дисциплін.

Таблиця 1.

Дисципліни, що винесені на державну атестацію

№ з/п	Шифр навчальної дисципліни за ОПП	Дисципліни, що винесені на державну атестацію
Дисципліни професійної підготовки		
1	ОК 12	Загальне землезнавство
2	ОК 23	Регіональна економічна і соціальна географія
3	ОК 24	Економічна і соціальна географія України
4	ОК 26	Фізична географія України
Дисципліни за спеціалізацією: краєзнавчо-туристична робота		
5	ВК 26	Географія туризму
6	ВК 29	Туристичне країнознавство
7	ВК 32	Теорія та методика організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти

Навчальні програми з фахових дисциплін

Загальне землезнавство і суміжні науки

Наукове пізнання та місце у ньому географії і загального землезнавства. Наукове пізнання та географія. Атрибути та структура загального землезнавства. Ландшафтна оболонка (ЛО) Землі: сутність, специфіка, межі.

Космічні фактори та їх вплив на ландшафтну оболонку Землі. Всесвіт: параметри, властивості, вплив на ЛО Землі. Галактика Чумацький Шлях: параметри, властивості, вплив на земні процеси. Сонце: параметри, властивості, вплив на земні реалії. Сонячна система: склад, параметри, вплив місця Землі в Сонячній системі, орбіти планети, властивостей земної вісі, орбітального та осевого рухів планети на ЛО Землі. Місяць: параметри, властивості, вплив на земні реалії. Астероїди: параметри, властивості, вплив на земніреалії.

Земні реалії та їх вплив на ландшафтну оболонку Землі. Фізичні параметри Землі (фігура, маса, розміри, фізичні поля) та їх вплив на ландшафтну оболонку Землі. Ендогенні фактори (гравітаційна диференціація, конвекційні переміщення, радіоактивний розпад, акумуляція і вивільнення енергії мантійної речовини) і процеси (тектонічні рухи, магматизм, сейсмічність) та їх вплив на ЛО Землі. Екзогенні фактори (клімат, рельєф, гідромережа, ґрунти) і процеси (флювіальні, гляціальні, карстові, кріогенні, еолові, гравітаційні, суфозійні, біогенні, антропогенні) та їх вплив на ЛО Землі.

Ландшафтна оболонка: закономірності будови та функціонування. Ландшафтна оболонка Землі: склад (хімічний, компонентний, речовинний), структура (геомасова, геосферна, ландшафтна), властивості (складність, цілісність, структурованість, системна впорядкованість, ієрархічна впорядкованість, функціонування, замкненість, відкритість, стійкість, динамічна рівновага складу). Закономірності (зональні та азональні) просторового

поширення компонентів ЛО Землі. Закономірності функціонування ЛО Землі. Часові зміни ЛО Землі: різноманітність та періодичність.

Рельєф. Поняття «рельєф». Геоморфологія як наука. Чинники та процеси рельєфоутворення. Класифікації рельєфу. Чинники і процеси планетарно-космічного геоморфогенезу. Імпактні структури. Поняття «морфоструктури» та «морфоскульптури». Чинники утворення та властивості рівнинного рельєфу. Етапи гороутворення. Чинники утворення та загальні властивості гірського рельєфу. Елементи дна Світового океану. Флювіальний рельєф. Карстовий рельєф. Гляціальний рельєф. Кріогенний рельєф. Еоловий рельєф. Гравітаційний рельєф. Берегові процеси і форми рельєфу. Біогенний та антропогенний рельєф. Рельєф України. Рельєф Кіровоградської області.

Атмосфера. Будова, склад. Горизонтальна структура тропосфери. Закономірності загальної циркуляції атмосфери.

Методи досліджень. Метеорологічна мережа. Склад і будова атмосфери. Радіація в атмосфері. Тепловий режим атмосфери. Атмосферний тиск. Баричні поля. Вітер. Водяна пара в атмосфері. Вертикальні течії в атмосфері. Класифікація хмар, їх характеристика. Утворення та види опадів. Атмосферна циркуляція.

Основні кліматоутворювальні процеси. Клімати Землі. Класифікація кліматів В. Кеппена – Г. Треварта. Класифікація кліматів Л.С. Берга. Класифікація кліматів Б.П. Алісова. Кліматоутворювальні чинники. Зміни клімату.

Гідросфера. Особливості прісних і солоних вод. Утворення підземних вод. Льодовики. Гідрологія річок і озер. Води Світового океану. Циркуляційні системи.

Ґрунти. Будова, склад і властивості ґрунтів. Фазовий склад ґрунту. Мінеральна частина ґрунту. Механічний (гранулометричний) склад. Ґрунтовий розчин. Органічна речовина. Вбирна здатність, кислотність і лужність ґрунтів. Структура, генетичні горизонти і ґрунтовий профіль ґрунту. Фізичні властивості. Водний баланс. Родючість ґрунту. Головні типи ґрунтів. Закономірності просторового поширення ґрунтів.

Біосфера. Уявлення про біосферу як географічну оболонку Землі. Вчення В.І. Вернадського про біосферу. Складові частини біосфери. Функції біосфери. Проблема виникнення життя на Землі. Еволюція біосфери. Значення рослинності та тваринного світу. Зв'язок біосфери з іншими сферами Землі.

Ландшафти. Морфологічна структура ландшафтів (фації, урочища, місцевості, ландшафти, - загальні особливості, діагностичні ознаки, специфіка картографування). Властивості ландшафтних комплексів, - тополого-метричні властивості, цілісність, ієрархічність, Просторова та часова структури ландшафтів.

Геологія

Основи геології. Внутрішня будова, термодинамічні умови, хімічний склад Землі. Основні шари внутрішньої будови Землі. Щільність, тепловий режим, хімічний склад внутрішніх оболонок Землі. Літосфера, її будова та склад. Структура літосфери. Літосферні плити. Земна кора. Типи земної кори. Мінерали, їх властивості та класифікація. Гірські породи, їх склад, походження, класифікації. Основні тектонічні концепції.

Геологічні процеси. Процеси внутрішньої динаміки Землі (ендогенні). Тектонічні рухи та їх наслідки. Основи тектоніки літосферних плит. Ізостазійні коливання земної кори. Магматизм. Метаморфізм. Землетруси. Процеси зовнішньої динаміки Землі (екзогенні). Вивітрювання (гіпергенез). Геологічна діяльність вітру, поверхневих текучих вод, підземних вод, льодовиків, океанів, морів, озер та боліт. Процеси в зоні вікової мерзлоти.

Основи історичної геології. Чинники еволюції земної кори і літосфери. Геологічне літочислення та геохронологічна шкала. Основні етапи еволюції Землі: гадейський, архейський, протерозойський, ранньопалеозойський, пізньопалеозойський, мезозойський, кайнозойський. Цикли тектонічної активізації: байкальський, каледонський, герцинський, мезозойський, альпійський. Загальні закономірності розвитку Землі та її оболонок.

Корисні копалини. Загальні відомості про корисні копалини та їх родовища. Рудні (металічні), нерудні (неметалічні), горючі (паливні) та гідромінеральні корисні копалини. Закономірності

поширення корисних копалин. Металогенічні і нафтогазоносні провінції та вугільні басейни світу.

Картографія з основами топографії

Картографія і топографія як науки, їх місце в системі наук. Географічна карта, її властивості та сфера використання. Основні елементи географічної карти. Класифікація карт. Функції карт. Картографічний метод дослідження. Зв'язок картографії з іншими науками. Види картографування. Основні етапи розвитку картографії як науки. Персоналії.

Топографічна карта та її властивості. Масштаб топографічної карти. Вимірювання на топокартах. Номенклатура аркушів карт. Картографічна проекція топографічних карт. Географічні координати. Прямокутні координати. Кути напрямів в топографії. Поняття про топографічну карту та план.

Зміст топографічних карт. Умовні знаки та їх типи. Класифікація умовних знаків.

Зображення природних та соціально-економічних об'єктів на картах.

Зміст топографічної зйомки місцевості. Лінійні виміри на місцевості. Планова зйомка. Висотна зйомка (нівелювання). Космічна зйомка. Створення робочої основи (полігон). Спосіб азимутальної, полярної, кутової засічки. Геодезичні опорні сітки. Знімальні сітки згущення. Нівелювання. Аерофотозйомка.

Картографічні проекції — класифікація проекцій за способами створення. Класифікація за видом картографічної сітки. Спотворення у картографічних проекціях. Еліпси спотворень. Класифікація проекцій за характером спотворень. Проекції карт світу. Проекція карт України.

Картографічна генералізація. Написи на картах. Оглядові загальногеографічні карти. Тематичні карти. Способи картографічного зображення. Серії карт. Географічні атласи. Електронні атласи. Шкільні картографічні твори. Історія картографії. Розвиток картографії в Україні.

Географія материків і океанів

Геологічні структури і рельєф дна Світового океану. Типи земної кори в межах Світового океану. Планетарні морфоструктури дна. Підводні окраїни материків. Перехідні зони. Серединно-океанічні хребти. Ложе океану.

Групи живих організмів у Світовому океані.

Донні відклади. Їх склад і класифікація.

Клімат і водні маси. Головні риси клімату Світового океану. Центри дії атмосфери та типи атмосферної циркуляції. Фізичні властивості морської води. Типи водних мас. Динаміка вод. Океанічні течії.

Головні риси природи Тихого, Індійського, Атлантичного та Північного льодовитого океанів. Найважливіші особливості рельєфу та геологічної будови дна океанів. Донні відклади. Гідрологія та кліматичні області. Особливості органічного світу. Фізико-географічне районування.

Австралія. Географічне положення материка у південних широтах. Історія формування території. Тектонічна будова. Давні поверхні вивітрювання. Кліматоутворюючі фактори. Кліматичне районування. Типи кліматів. Ріки, особливості їх живлення. Генетичні типи озер. Артезіанські басейни. Характеристика зональних типів ландшафтів. Фактори диференціації материка. Західно-Австралійське плоскогір'я, Центральні низовини, Великий Вододільний хребет.

Антарктида. Сучасні дослідження в Антарктиді. Географічне положення і розміри материка. Структурна будова земної кори. Корисні копалини. Гляціальний рельєф. Рельєф корінного ложа материка. Циркуляція атмосфери і клімат. Антарктичні оази. Фізико-географічне районування. Східна та Західна Антарктида. Флора і фауна материка. Глобальне

значення наукових досліджень в Антарктиді.

Південна Америка. Головні типи рельєфу Південноамериканської платформи та Андійського складчастого поясу. Корисні копалини. Кліматоутворюючі фактори. Циркуляція повітряних мас за сезонами. Типи кліматів. Формування стоку та гідромережі. Типи водного режиму річок. Типи річок і озер. Неотропічна рослинність, основні типи та пов'язані з ними ґрунти. Закономірності прояву горизонтальної і вертикальної зональності. Фізико-географічне районування. Неандійський Схід. Андійський Захід.

Північна і Центральна Америка. Тектонічна будова. Платформні і складчасті структури. Роль неотектонічних рухів, плейстоценового зледеніння, екзогенних процесів у формуванні рельєфу. Етапи гороутворення. Морфоструктури. Головні родовища корисних копалин, їх зв'язок з геоструктурами. Клімат. Кліматичне районування материка. Гідромережа. Типи режимів річок. Генетичні типи озер. Географічні пояси і зони. Фізико-географічне районування. Некордильєрський Схід. Кордильєрський Захід.

Африка. Палеогеографія материка. Широкий розвиток денудаційних плато і алювіальних плато у Низькій Африці, цокольних рівнин у Високій Африці. Зони рифтогенної активізації у Високій Африці. Головні родовища корисних копалин. Типи кліматів. Головні ріки, озера і водосховища. Типи водного режиму річок. Типи ґрунтів. Зональні типи рослинного покриву. Географічні пояси і зони. Характеристика широтних і вертикальних зон. Процеси саванізації та опустелювання. Субконтиненти та фізико-географічні країни.

Євразія. Географічне положення. Тектонічна структура та її відображення у рельєфі. Основні етапи гороутворення. Вплив неотектонічних рухів, плейстоценових зледенінь, екзогенних процесів на формування сучасного рельєфу. Типи берегів. Мінеральні ресурси Євразії. Кліматоутворюючі фактори. Кліматичні пояси і області. Типи річок, озер і їх режими. Сучасне покривне та гірське зледеніння. Головні типи ґрунтового і рослинного покриву. Рівнинні і гірські ландшафти. Характеристика географічних поясів, зон, секторів. Фізико-географічне районування Євразії.

Фізична географія України

Тектоніка і геологічна будова України. Головні тектонічні структури України. Риси неотектоніки, сейсмічні процеси та вулканізм в межах держави. Геологічна будова головних морфоструктур України.

Корисні копалини України: паливні, рудні, нерудні та гідромінеральні. Мінеральні ресурси держави. Зв'язок корисних копалин з тектонікою та геологічною будовою. Головні закономірності поширення корисних копалин в Україні.

Морфоструктури та морфоскульптури України. Морфоструктури платформних і орогенних територій. Генетичні групи форм рельєфу України (флювіальні, гравітаційні, суфозійно-просадкові, еолові, карстові, гляціальні, берегові, антропогенні).

Клімат України. Кліматоутворювальні фактори. Особливості атмосферної циркуляції. Температурний режим та характер зволоження. Вітри. Екстремальні значення температури. Особливості зміни клімату в Україні.

Внутрішні води України. Річки, закономірності гідрографічної сітки. Рівневий, гідрохімічний та гідробіологічний режими. Озера. Болота.

Ґрунти України. Головні типи та закономірності поширення. Меліорація ґрунтів. Земельні ресурси держави.

Рослинний покрив та тваринний світ України. Загальні закономірності поширення та регіональна специфіка. Проблеми охорони рослинного та тваринного світу України. Червона книга України.

Сучасні ландшафти та палеогеографія України. Ландшафти рівнинних і гірських регіонів. Ландшафти дольодовикового та льодовикового часів. Ландшафти перигляціальних областей. Розвиток ландшафтів за історичний час.

Фізико-географічні особливості Гірського Криму та Українських Карпат. Порівняльний аналіз. Регіональна специфіка, типові урочища.

Фізико-географічна характеристика природних зон України. Зона мішаних лісів. Зона широколистяних лісів. Лісостеп. Степ. Регіональна специфіка, типові ландшафти. Заповідні території.

Чорне та Азовське моря. Тектонічні структури, неотектоніка, сейсміка, геологічна будова, рельєф берегів та дна морів. Мінеральні ресурси. Клімат. Гідрологічні особливості (рівневий, гідрохімічний та гідробіологічний режими). Водний баланс морів.

Несприятливі фізико-географічні процеси і явища. Види, причини створення, закономірності поширення, особливості прояву в умовах України.

Економічна і соціальна географія України

Теоретичні основи та розвиток суспільної географії в Україні.

Суспільна географія в Україні: теоретико-методологічна база та тенденції розвитку. Структура курсу СГУ, джерела географічної інформації. Основні етапи становлення економічних, статистичних, економіко-географічних досліджень в Україні. Географічні відомості про територію України в минулому. Дослідження Геродота, Страбона, Г. Боплана, С. Рудницького, К. Воблого. Сучасні географічні дослідження.

Українська державна територія. ЕГП та ГПП України.

Україна – суверенна держава. Конституція України. Державна територія України. Етапи формування території України. Державні кордони, розміри території, крайні точки, географічні центри України та Європи.

Категорії економіко-географічного положення, геополітичного положення України. Глобальне, регіональне, сусідське геополітичне положення. АТУ України. Особливості сучасного адміністративно-територіального устрою, його проблеми та шляхи вдосконалення на різних територіальних рівнях.

Демографічні процеси в Україні та Кіровоградській області.

Чисельність, розміщення та щільність населення України, їх динаміка та територіальні відмінності. Відтворення населення: народжуваність, смертність, природній приріст. Показники, що характеризують відтворення населення, їх територіальні відмінності. Проблема дитячої смертності. Середня тривалість життя населення. Депопуляція в Україні. Статева та вікова структура населення. Тривалість життя населення. Проблема «старіння населення». Сімейний стан населення. Просторові відміни демографічних процесів в Україні. Демографічні процеси в Кіровоградській області. Демографічна політика України.

Розселення і його форми в Україні та Кіровоградській області.

Заселення території України. Основні типи населених пунктів, критерії їх розмежування. Класифікація міст за людністю. Функціональна типологія міст. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Міські агломерації. Субурбанізація. Світові міста в Україні. Сільське розселення. Генетичні і топографічні типи сільських поселень. Функціональні типи сільських поселень. Густота сільського населення, її територіальні відміни. Типи сільського розселення. Територіальні системи поселень України. Міські та сільські поселення в Кіровоградській області.

Міграції населення України. Українська діаспора.

Механічний рух населення: причини та види міграцій, масштаби й основні напрямки міграційних потоків в Україні. Сезонна і маятникова міграція. Трудова міграція. Міграційна політика в Україні. Депортація народів України (українців, кримських татар, німців, поляків, болгар та ін.). Поняття «діаспора». Міграційні хвилі з України. Західна діаспора. Розселення українців в країнах Америки, Європи, Африки, Азії, Австралії. Східна діаспора. Зв'язки України з діаспорою.

Етнічна структура населення України.

Етнічна структура населення України, її особливості та територіальні відміни. Національні меншини та етнічні групи, основні райони їх розселення. Сучасні етнічні процеси в Україні. Етнічна структура населення Кіровоградській області. Етно - географічне районування України.

Українські етнічні землі, етнографічні групи українського народу.

Релігійна структура населення України.

Релігійна структура населення, його регіональні особливості. Чинники формування георелігійної ситуації. Регіональні відмінності релігійних вірувань в Україні. Релігійно-географічне районування України. Основні проблеми функціонування територіально-релігійної системи в Україні. Георелігійна ситуація в Кіровоградській області.

Ринок праці України.

Поняття трудових ресурсів, трудового потенціалу та економічно активного населення України, їх кількість і якість. Зайнятість населення, безробіття. Проблеми зайнятості населення, її територіальні відміни. Стан ринку праці, соціальний захист незайнятого населення. Функції державної служби зайнятості. Ринок праці Кіровоградської області.

Національна економіка.

Національна економіка. Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП), структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР). Економічна система та економічний потенціал України.

Історія формування господарства України. Сучасна структура господарства України.

Секторальна модель економіки країни.

Промисловість України. Форми суспільної організації промислового виробництва: спеціалізація, концентрація, кооперування, комбінування, диверсифікація, дисперсія, агломерування. Чинники розміщення виробництва в сучасних умовах. Форми просторової організації національної економіки.

Первинний сектор економіки. Сільське господарство.

Аграрний сектор економіки. Сільське господарство України. Ґрунтово-кліматичні умови та земельні ресурси України. Земельний фонд України. Типи сільськогосподарських підприємств. Структура сільськогосподарських угідь в Україні. Рослинництво. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, баштанництва, виноградарства. Тваринництво. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура та розміщення тваринництва. Сільськогосподарське районування України. Зональна спеціалізація сільського господарства України. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Сільське господарство Кіровоградської області. Рослинницько-промислові та тваринницько-промислові виробництва та їх просторове поширення.

Лісове господарство.

Лісове господарство України. Значення, рівень розвитку в економіці України. Передумови формування та сировинний потенціал лісового господарства. Лісозаготівельні райони в Україні. Лісопилна промисловість.

Видобувна промисловість.

Основні й перспективні райони видобування кам'яного вугілля, нафти, природного газу, урану, торфу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні. Розвиток і розміщення виробництв з видобутку залізних і марганцевих руд в Україні. Розробка родовищ руд кольорових металів в Україні. Видобування інших видів природної сировини. Підприємства видобувної промисловості Кіровоградської області.

Вторинний сектор економіки. Виробництво та постачання електроенергії.

Значення електроенергетики. Енергоресурси України. Типи електростанцій, основні чинники їх розміщення. Паливно-енергетичний баланс. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП в Україні. Використання відновлюваних джерел енергії. Сучасні проблеми електроенергетики. Підприємства електроенергетики Кіровоградської області.

Металургійне виробництво.

Значення і місце металургії в економіці країни. Передумови формування і розвитку металургійного виробництва в Україні. Техніко-економічні особливості виробництва металів.

Чорна металургія. Фактори розміщення чорної металургії. Сировинно-ресурсний потенціал металургії чорних металів. Галузева та територіальна структура чорної металургії. Металургійні вузли, центри, їх спеціалізація, принципи розміщення. Місце України на світовому ринку чорних металів. Проблеми модифікації матеріально-технічної бази, структурної трансформації чорної металургії в умовах ринкової економіки.

Кольорова металургія України, рівень її розвитку. Передумови розвитку, специфіка сировини, сировинно-ресурсний потенціал. Фактори розміщення кольорової металургії. Характеристика основних районів, центрів кольорової металургії в Україні. Металургійне виробництво Кіровоградської області. Науково-технічний прогрес і металургія. Екологічні заходи в регіонах чорної та кольорової металургії.

Хімічне виробництво.

Значення та специфічні особливості сучасних технологій хімічного виробництва. Структура та особливості використання хімічної сировини. Чинники розміщення основних виробництв хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових виробів. Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Хімічне виробництво Кіровоградської області.

Виробництво деревини та паперу.

Виробництво деревини й паперу в Україні: значення, історія розвитку, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Структура (види) лісової промисловості - деревообробна, целюлозно-паперова, лісохімічна промисловість: специфіка сировини, головні центри, принципи їх розміщення. Проблеми та перспективи розвитку лісової промисловості.

Виробництво машин та устаткування.

Роль машинобудування в господарстві України. Структура (види, напрямки) машинобудування. Чинники розміщення підприємств. Форми організації підприємств машинобудування. Основні машинобудівні райони, центри, їх спеціалізація. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції. Тенденції структурної перебудови машинобудування України в умовах ринкової економіки. Підприємства машинобудування Кіровоградської області.

Виробництво тканин, одягу, взуття.

Легка промисловість: значення, структура (текстильна, швейна, шкіряно-взуттєва промисловість). Особливості виробничого процесу та чинники розміщення підприємств, що виробляють тканини різних видів, одяг, шкіряно-взуттєву продукцію. Чинники та центри розміщення текстильного, швейного, шкіряного, взуттєвого виробництва в Україні. Народні промисли в Україні.

Виробництво харчових продуктів, напоїв.

Харчова промисловість в Україні: значення, структура. Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові продукти. Особливості технологій та чинники розміщення підприємств буряко-цукрового, олійного, маслосироробного, плодоовочеконсервного, рибного, хлібопекарного, макаронного, борошномельного, круп'яного, кондитерського, пивоварного, виноробного виробництв, розливу безалкогольних напоїв, мінеральних вод. Виробництво харчових продуктів у Кіровоградській області.

Третинний сектор економіки. Транспорт.

Транспорт, його роль у національній економіці. Види транспорту, їх переваги й недоліки. Вантажообіг та пасажирообіг. Залізничний транспорт – основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт. Трубопровідний транспорт. Міські види транспорту. Транспортні вузли України. Основні вантажні і пасажирські потоки. Транзитний потенціал України. Міжнародні транспортні коридори на території України.

Торгівля.

Торгівля як вид послуг. Форми торгівлі в Україні. Показники зовнішньої торгівлі. Обсяги та структура експорту й імпорту товарів та послуг в Україні. Основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків. Чинники концентрації роздрібною торгівлі в населених пунктах,

регіонах. Інтернет — торгівля.

Туризм.

Туризм як складник національної економіки, його види. Чинники розвитку туризму в Україні, Кіровоградській області. Туристична інфраструктура. Туризм в Україні. Особливості природних рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Туристичні райони в Україні.

Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я.

Роль науки й освіти в суспільстві. Особливості наукової й освітньої діяльності. Джерела фінансування науки й освіти в Україні. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти. Найвідоміші наукові центри в Україні. Охорона здоров'я. Найвідоміші центри охорони здоров'я в Україні.

Регіональна економічна і соціальна географія

Суспільно-географічна характеристика країн Європи

Загальна характеристика Європи. Особливості економіко-географічного положення Європи. Склад регіону. Сучасна політична карта Європи. Форми державного правління і територіального устрою країн Європи. Прояви сепаратизму. Типи країн Європи за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в Європі: Європейський Союз, Рада Європи. Країни Шенгенської зони. Роль НАТО у загальноєвропейській системі безпеки. Природні умови і ресурси регіону. Населення Європи: демографічні процеси, природний та механічний рух. Демографічна політика. Структура населення регіону. Світові міста в Європі, міські агломерації, мегаполіси. Особливості економіки країн Європи. Первинний сектор економіки. Добувна промисловість: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини. Сільське господарство. Лісове господарство. Вторинний сектор економіки. Переробна промисловість. Основні регіони промисловості. Реіндустріалізація. Третинний сектор економіки. Сфера послуг. Найважливіші міжнародні транспортні коридори тавузли.

Суспільно-географічна характеристика країн Західної Європи. Німеччина. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці (МГПП). Система розселення і роль федеральних земель в її розвитку. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Франція. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Північної Європи. Загальна характеристика та склад регіону. Причини феномену успіху скандинавських країн. Велика Британія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Співдружність націй. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Південної Європи. Італія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці.

Система розселення. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Загальна характеристика країн Балканського півострова: історико-географічні риси формування регіону та сучасна суспільно-географічна характеристика.

Суспільно-географічна характеристика країн Східної Європи . Польша. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Прискорений розвиток третинного сектору, сучасна транспортна система країни. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Польщею. Білорусь. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація сільського господарства. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Білоруссю. Росія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Національний склад населення. Українська діаспора в Росії. Система розселення. Загальні риси економіки. Особливості розвитку видобувної промисловості. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація сільського господарства. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Азії

Загальна характеристика Азії. Особливості економіко-географічного положення Азії. Склад регіону. Сучасна політична карта Азії. Форми державного правління і територіального устрою країн Азії. Типи країн Азії за рівнем економічного розвитку. Міжнародні організації в Азії: АСЕАН, Ліга арабських держав. Райони збройних конфліктів та проявів тероризму. Природні умови і ресурси регіону. Населення Азії. Урбанізаційні процеси. Світові міста, міські агломерації в Азії, мегаполіси. Працересурсний потенціал. Особливості економіки країн Азії. Первинний сектор економіки. Добувна промисловість. Сільське і лісове господарство. Вторинний сектор економіки. Основні промислові осередки і регіони. Третинний сектор економіки. Найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли. Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Азії та особливості їх участі у міжнародному поділі праці.

Суспільно-географічна характеристика країн Південно-Західної Азії. Країни Закавказзя. Загальні відомості про регіон, особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси, населення, господарство (особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства, промисловість, сільське господарство, транспорт, зовнішньоекономічні зв'язки) Рекреація і туризм. Туреччина: місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Прискорений розвиток третинного сектору, сучасна транспортна система країни. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Центральної Азії. Загальні відомості про регіон, особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси, населення, господарство (особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства, промисловість, сільське господарство, транспорт, зовнішньоекономічні зв'язки). Казахстан: Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація сільського господарства. Особливості розвитку

третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Південної Азії. Загальні відомості про регіон, особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси, населення, господарство (особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства, промисловість, сільське господарство, транспорт, зовнішньоекономічні зв'язки) країн Південної Азії. Рекреація і туризм. Індія: Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості структури економіки країни, що розвивається. Спеціалізація сільського господарства. Видобування мінеральних ресурсів. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Південно-Східної Азії. Загальні відомості про регіон, особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси, населення, господарство (особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства нових індустріальних країн, промисловість, сільське господарство, транспорт, зовнішньоекономічні зв'язки) країн Південно-Східної Азії. Рекреація і туризм.

Суспільно-географічна характеристика країн Східної Азії Японія. Місце країни у світі та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Традиції і технології у сільському господарстві. Транспортна система країни. Характерні риси просторової організації господарства: Тихоокеанський промисловий район, мережа технопарків і технополісів. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Японією. Китай. Місце країни у світі та Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Експортна орієнтація економіки. Особливості розвитку і розміщення виробництв первинної і вторинної сфери. Домінуючі складові третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Спеціальні економічні зони. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Китаєм.

Суспільно-географічна характеристика Австралії та Океанії

Суспільно-географічна характеристика Австралійського Союзу. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Українська діаспора в Австралії. Особливості сучасного розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Географія вторинного та третинного секторів господарства. Характерні риси просторової організації виробництва товарів та послуг. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика Нової Зеландії та Океанії. Особливості географічного положення регіону. Історія відкриття, заселення, господарського освоєння регіону. Особливості сучасного розвитку Нової Зеландії. Домінуючі складові третинного сектору. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Географія вторинного та третинного секторів господарства. Характерні риси просторової організації виробництва товарів та послуг. Зовнішні економічні зв'язки. Держави та залежні території, що входять до складу Мікронезії, Меланезії та Полінезії. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Види господарської діяльності, що визначають міжнародну спеціалізацію країн. Кустарні промисли і ремесла. Зовнішні економічні зв'язки. Розташування військових баз іноземних держав. Проблеми і перспективи розвитку Нової Зеландії та Океанії.

Суспільно-географічні особливості Американського регіону

Загальна характеристика Американського регіону. Особливості географічного положення Америки. Склад регіону. Сучасна політична карта Америки. Форми державного правління і

територіального устрою країн, типи країн за рівнем економічного розвитку. Міжнародні організації НАФТА, Меркосур, НАТО. Природні умови і ресурси регіону. Населення Америки. Урбанізаційні процеси. Система розселення. Особливості економіки країн Америки. Роль американських ТНК в економіці регіону. Первинний сектор економіки. Сільське господарство: вплив природних, історичних чинників та глобалізації на спеціалізацію. Лісове господарство. Вторинний сектор економіки. Основні осередки промисловості в регіоні. Третинний сектор економіки. Найважливіші міжнародні транспортні магістралі, вузли. Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Америки. Особливості їх участі в міжнародному поділі праці.

Суспільно-географічна характеристика країн Північно-американського регіону. США. Історія відкриття, заселення й господарського освоєння США. Коротка історія формування політичної й адміністративно-територіальної карти країни. Форма державного правління й державного устрою США. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Українська діаспора США. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України зі США. Канада. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Українська діаспора в Канаді. Особливості сучасного розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Характерні риси просторової організації. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Канадою.

Суспільно-географічна характеристика країн Латиноамериканського регіону. Особливості розвитку країн нової індустріалізації Латиноамериканського типу. Бразилія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Розселення. Особливості структури економіки країни, що розвивається. Видобування мінеральних ресурсів. Спеціалізація сільського господарства. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Африки

Єгипет. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості структури економіки країни, що розвивається. Види діяльності, що визначають міжнародну спеціалізацію країни: транспорт, туризм, видобування мінеральних ресурсів, сільське господарство. Характерні риси просторової організації економіки. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Єгиптом.

ПАР. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості структури економіки. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості розвитку третинного сектору економіки. Характерні риси просторової організації економіки. Зовнішні економічні зв'язки.

Географія туризму

Туризм як об'єкт географічних досліджень.

Об'єктивна необхідність географічних досліджень туризму. Об'єкт і предмет вивчення географії туризму. Завдання географії туризму. Зв'язки географії туризму з іншими навчальними дисциплінами.

Головні терміни та поняття географії туризму

Поняття «туризм». Суб'єкти туризму. Закон України «Про туризм». Турист. Мандрівник.

Екскурсійна діяльність. Туристичні ресурси. Туристичні послуги. Туристичний продукт.

Туризм як сучасна галузь невидимого експорту

Туризм як соціальне явище. Історія виникнення і розвитку подорожей і туризму. Класифікація та види туризму. Туризм як сучасна галузь невидимого експорту. Прямий і непрямий вплив розвитку туризму на економіку регіону чи країни.

Концепції туризму

Теоретичні основи вивчення туризму. Концепція ареалів туризму. Концепція самознищення. Концепція світової спадщини людства. Класифікація об'єктів, що належать до світової спадщини людства.

Туристичні регіони світу. Європейський туристичний регіон

Регіонознавство як напрямок країнознавства. Загальні засади районування світу. Класифікація та типологія країн світу. Регіоналізація світу, її критерії та рівні. Туристичні регіони світу. Європейський туристичний регіон. Субрегіони Європи.

Азійський туристичний регіон

Загальна характеристика країн Азії. Південно-західний субрегіон. Закавказзя. Субрегіон Центральна Азія. Субрегіон Південна Азія. Субрегіон Східна Азія. Південно-східна Азія. Природні об'єкти занесені до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Культурні об'єкти світової спадщини.

Африканський туристичний регіон

Субрегіон Північна Африка. Західна Африка. Субрегіон Центральна Африка. Субрегіон Південна Африка. Субрегіон Центральна Африка. Природні об'єкти занесені до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Культурні об'єкти світової спадщини.

Американський туристичний регіон

Субрегіон Північна Америка. Субрегіон Центральна Америка. Субрегіон Південна Америка. Природні об'єкти занесені до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Культурні об'єкти світової спадщини.

Австралійський туристичний регіон

Туристичні ресурси Австралії. Туристичні ресурси Океанії. Природні об'єкти занесені до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Культурні об'єкти світової спадщини.

Туристичне районування України

Туристичне районування України. Характеристика Поліського туристичного району. Характеристика Центрального туристського району. Характеристика Південного туристського району. Охарактеризувати Південний берег Криму як туристський район. Характеристика Карпатського туристського району.

Туристичне країнознавство

Туристичне країнознавство як наука.

Об'єкт, предмет та функції туристичного країнознавства. Завдання, методи дослідження туристичного країнознавства, зв'язок з іншими науками.

Рекреаційно-туристичне районування.

Зміст та етапи рекреаційно-туристичного районування. Туристичний район як основна одиниця рекреаційно-туристичного районування. Районоутворюючі фактори. Рекреаційно-туристичне районування за кордоном. Схеми рекреаційно-туристичного районування світу.

Глобальні просторові структури та туристичне країнознавство.

Суть і зміст глобалізації у світі. Структурування ринку виробника турпродукту. Транснаціональні компанії та монополізація. Геопросторова структура світового туристичного ринку.

Теоретико-методичні основи туристської характеристики країн.

Методика вивчення політичних умов розвитку туризму. Методика проведення аналізу економіки й інфраструктури країни. Методика дослідження населення та народів. Країнознавчий підхід до вивчення ролі культури в туризмі. Мистецтво як компонент культури. Методика туристського дослідження окремих видів мистецтва. Традиції та

народна творчість як компонент культури. Масова культура та її дослідження.

Туристично-країнознавча характеристика Європейського регіону.

Рекреаційно-туристичні ресурси країн Європи. Західна Європа. Північна Європа. Центральна-східна Європа. Південна Європа. Східно-середземноморська Європа. Загальна характеристика розвитку рекреації та туризму в країнах європейського регіону. Західна Європа. Північна Європа. Центральна-східна Європа. Південна Європа. Східно-середземноморська Європа.

Туристично-країнознавча характеристика Азійського регіону.

Північна та центральна Азія. Південно-західна Азія. Південна Азія. Південно-східна Азія. Східна Азія. Загальна характеристика розвитку рекреації та туризму в країнах азійського регіону. Північна та центральна Азія. Південно-західна Азія. Південна Азія. Південно-східна Азія. Східна Азія.

Туристично-країнознавча характеристика Американського та Латиноамериканського регіонів.

Рекреаційно-туристичні ресурси країн Північної Америки. США. Канада. Загальна характеристика розвитку рекреації та туризму в країнах Північної Америки. Туризм та рекреація США. Туризм та рекреація Канади.

Рекреаційно-туристичні ресурси країн латинської Америки. Центральна Америка. Південна Америка. Загальна характеристика розвитку туризму в країнах Латинської Америки. Туризм та рекреація в країнах центральної Америки. Мексика. Багамські острови. Туризм та рекреація в країнах карибського басейну. Туризм та рекреація в країнах Південної Америки. Бразилія. Аргентина.

Туристично-країнознавча характеристика Африканського регіону.

Рекреаційно-туристичні ресурси країн Африки. Північна Африка. Південно-східна та південна Африка. Західна Африка. Загальна характеристика розвитку туризму та рекреації в країнах африканського регіону. Загальні риси розвитку туризму та рекреації в країнах африканського регіону. Туризм та рекреація Єгипту. Туризм та рекреація Тунісу. Туризм та рекреація південноафриканської республіки.

Туристично-країнознавча характеристика Австралії та Океанії.

Рекреаційно-туристичні ресурси Австралії та Океанії. Австралія. Нова Зеландія. Океанія. Загальна характеристика розвитку туризму в Австралії та Океанії. Туризм та рекреація Австралії. Туризм та рекреація Нової Зеландії. Туризм та рекреація Океанії.

Теорія та методика організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти

Методологічні основи краєзнавчо-туристичної діяльності

Зміст понять «туризм» та «краєзнавство», спортивний туризм, класифікація туризму, основні форми краєзнавчо-туристичної діяльності, туристський маршрут, види маршрутів.

Організація ТКД в Україні

Зародження та формування системи дитячо-юнацького туризму. Становлення та формування структури дитячо-юнацького туризму. Становлення сучасної організаційно-територіальної структури туризму.

Методика проведення шкільних навчальних екскурсій. Методика проведення туристських походів. Методика проведення туристсько-краєзнавчих експедицій. Організація роботи шкільного краєзнавчого гуртка. Шкільні краєзнавчі кутки та музеї. Планування шкільної туристсько-краєзнавчої роботи. Проведення масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів.

Рекомендована література

Загальне землезнавство і суміжні науки

1. Багров М.В. Землезнавство / М.В. Багров, В.О. Боков, І.Г. Черваньов. – К.: Либідь, 2000. – 463 с.
2. Вальчук-Оркуша О.М. Загальне землезнавство. Гідрологія / О.М. Вальчук-Оркуша. – Вінниця: Едельвейс, 2010. – 267 с.
3. Воловик В. М. Загальне землезнавство: практикум (літосфера, біосфера, географічна оболонка, розвиток географічної науки): навчальний посібник / В.М. Воловик. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. – 144 с.
4. Волошин І.І. Загальне землезнавство: навчальний посібник для вузів / І.І. Волошин. – Ніжин: Видавництво Ніжинського педагогічного університету імені М. Гоголя, 2002. – 294 с.
5. Волошин І.І. Загальне землезнавство: практикум / І.І. Волошин, А.Є. Уварова. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2000. – 238 с.
6. Дзюбайло А.Г. Загальне землезнавство: підручник / А.Г. Дзюбайло, С.С. Монастирська, М.Р. Досвідчинська. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. – 246 с.
7. Коротун І.М. Загальне землезнавство: навч. посібник / І.М. Коротун. – Рівне, ДІВА, 2013. – 308с.
8. Лясота О.Л. Словник термінів загального землезнавства / О.Л. Лясота, Д.Н. Плахтій. – Кам'янець-Подільський, «ПП «Медобори-2006», 2011. – 144 с.
9. Мельнійчук М.М. Загальне землезнавство: методичні рекомендації до практичних занять / М.М. Мельнійчук, Ю.В. Білецький. – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2010. – 112 с.
10. Мольчак Я.О. Загальне землезнавство/Я.О. Мольчак, Л.В. Ільїн. Луцьк:«Вежа», 2015. –232 с.
11. Научно-учебный музей землеведения МГУ имени Ломоносова. Офіційний сайт [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mes.msu.ru/>
12. Олійник Я.З. Загальне землезнавство / Я.З. Олійник, Р.Л. Федорищак, П.Т. Шищенко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 247 с.
13. Рельєф України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В.В. Стецюка. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 688 с.
14. Савчук, Р.І. Загальне землезнавство з основами краєзнавства: практикум / Р. І. Савчук. – Суми: Університетська книга, 2015. – 184 с.
15. Свинко І.М. Геологія: Підручник / І. М. Свинко, М. Я. Сивий. - К.: Либідь, 2003. - 480 с.
16. Топчієв О.Г. Предметна область географії та її сучасні трансформації / О.Г. Топчієв // Укр. геогр. журн. – 2016. – №1. – С. 64-69.

Картографія з основами топографії

1. Божок А.П., Молочко А.М., Остроух В.І. Картографія: Підручник. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. - 271с.
2. Загородній В.В., Матусевич К.М. Основи топографії. – К.: Рад. школа, 1997.– 133с.
3. Земледух Р.М. Картографія з основами топографії. – К.: Вища школа, 1993. – 456с.
4. Картография с основами топографии /Под ред. Г.Ю. Грюнберга. – М.: Просвещение, 1991. – 368с.
5. Лозинський В.В. Топографічний практикум. – Львів: В.Ц. ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 100с.
6. Салищев К.А. Картография. – М.: Высш. школа, 1982. – 272с.

Географія материків і океанів

1. Барановська О. В. Фізична географія материків і океанів: навч. посіб. для студентів ВНЗ: [у 2 ч.]. — Н. : Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя, 2013. — 306 с. — ISBN 978-617-527-106-3.
2. Костів Л. Я. Фізична географія материків і океанів. Африка : навч.-метод. посібник. — Л. : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2017. — 184 с.

3. Марисова І.В. Біогеографія. Регіональний аспект: Навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 128 с.
4. Мельничук В. П., Мельничук Л. В. Практикум з фізичної географії материків та океанів. – УжНУ: «Говерла», 2008. – 60 с.
5. Шищенко П.Г. та ін. Фізична географія материків і океанів: підручник: у 2-х т. Т.2. Європа. Київ, 2017. – 540 с.
6. Шищенко П.Г. та ін. Фізична географія материків і океанів: підручник у 2-х т. Т.1 Азія. Київ, 2017. – 643 с.

Фізична географія України

1. Багрова Л.А., Боков В.А., Багров Н.В. Географія Крима. - К: Лыбидь, 2001.
2. Гавриленко О.П. Екогеографія України. - К.: Знання, 2008.
3. Географічна енциклопедія України. – Т.1-3. – К.:Укр. енциклопедія, 1989-1993.
4. Методологічні засади географії: підручник/О.Г.Топчієв, Д.С.Мальчикова, І.О.Пилипенко, В.В.Яворська. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020.
5. Міхелі С.В. Основи Ландшафтознавства. - Київ-Камянець-Подільський: Абетка-Нова, 2002.
6. Національний атлас України. Головний редактор Руденко Л.Г. – К: ДНВП «Картографія», 2007.
7. Природа Украинской ССР. Почвы, - К.: Наукова думка, 1986
8. Природа Украинской ССР. Геология и полезные ископаемые. – К.: Наукова думка, 1986.
9. Природа Украинской ССР. Животный мир, - К.: Наукова думка, 1985.
10. Природа Украинской ССР. Животный мир. – К.: Наукова думка, 1984.
11. Природа Украинской ССР. Ландшафты.- К.: Наукова думка, 1985.
12. Природа Украинской ССР. Моря и внутренние воды, - К.: Наукова думка, 1987.
13. Природа Украинской ССР. Растительный мир, - К.: Наукова думка, 1985.
14. Національний атлас України [електронна версія]. – Режим доступу: <http://wdc.org.ua/atlas/>
15. http://uk.wikipedia.org/wiki/Фізична_географія_України
16. http://www.google.com.ua/search?hl=ru-UA&as_q=Геологічна+будова
17. <http://ukr-tur.narod.ru/fisgeo/fisukr/relefgeol/relgeolukr.htm>
18. http://moyukraina.io.ua/s108585/korisni_kopalini_ukraeni
19. http://www.google.com.ua/search?hl=ru-UA&as_q=Корисні+копалини+України
20. http://www.franko.lviv.ua/faculty/geology/phis_geo/fourman/E-books-FVV/Interactive-books/Meteorology
21. http://www.uapravo.com/hro/text.php?lan=rus&id=12396&id_book=12389&id_parent=12398
22. <http://www.geograf.com.ua/>
23. https://geoknigi.com/book_view.php?id=456
24. <http://nature.land.kiev.ua/?chapter=2>
25. <https://vidsebe.media/read/istorii/34079/6-cikavih-faktiv-pro-azovske-more-do-vsesvitnogo-dnya-okeaniv>

Економічна і соціальна географія України

1. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Навчальний посібник. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018 р. – 376 с.
2. ГУС у Кіровоградській області <http://kirstat.kw.ukrtel.net/>
3. Державний комітет статистики <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Заставецька О.В. Економічна і соціальна географія України. Задачі та вправи. 8-9 класи. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999. – 64 с.
5. Заставецька О.В., Заставецький Б.І. Географія населення України. Навчальний посібник. – Тернопіль – 2003. – 149 с.
6. Масляк П.О. Економічна і соціальна географія України. Підручник для 9 кл. – К., 2006.–288 с.
7. Методологічні засади географії: підручник/О.Г.Топчієв, Д.С.Мальчикова, І.О.Пилипенко, В.В.Яворська. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020.

8. Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського www.nbuv.gov.ua
9. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – Київ: Знання, 1998. – 416 с.
10. Соціальна географія: підруч. / за ред. Л.Немець та К.Мезенцева. – Київ: Фенікс, 2019. – 304 с.
11. Соціально-економічна географія України: Навч. посібник. / За ред. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
12. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект / за редакцією Г.В.Балабанова, В.П.Нагірної, О.М.Нижник. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.

Регіональна економічна і соціальна географія

1. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн : Навчальний посібник / В. В. Безуглий. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 704 с.
2. Безуглий В. В. Регіональна економічна і соціальна географія світу : Навчальний посібник / В. В. Безуглий, С. В. Козинець. – 2-ге вид., доп., перероб. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 688 с.
3. Воронин В. П. Мировое хозяйство и экономика стран мира: Учебное пособие для вузов / Воронин В. П., Кондакова Г. В., Подмолодина И. Н. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 240 с.
4. Всесвітня організація з охорони здоров'я: <http://www.who.org>
5. Географія світу. Режим доступу: www.geo-tur.narod.ru
6. Економіка зарубіжних країн : Навчальний посібник для вузів / А. П. Голіков, О. Г. Дейнека, Л. О. Позднякова, П. О. Черномаз. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 463 с.
7. Економіка зарубіжних країн : Навчальний посібник для вузів / В. В. Ковалевський, Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, А. А. Наумчик; за ред. В. М. Осипова. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 543 с.
8. Конференція ООН з торгівлі і розвитку: <http://www.unctad.org>
9. Країни світу. Режим доступу: www.allcountries.org.ua
10. Країни світу. Режим доступу: www.strani.ru
11. Країни світу. Режим доступу: www.world-countries.org.ua
12. Міжнародна організація з міграції (МОМ): <http://www.iom.org>
13. Міжнародна організація праці (МОП): <http://www.ilo.org>
14. Общественная география современного мира:
<http://files.schoolcollektion.edu.ru/dlrstore/00000c51-1000-4ddd-517d-3600483aebf5/index.htm>
15. Організація об'єднаних націй: <http://www.un.org>
16. Основні огляди і доповіді ООН в економічній і соціальній сферах:
<http://www.un.org/russian/esa/surveus.htm>
17. Офіційний сайт FAO (статистика з сільського господарства – Food and Agricultural Organization of the United Nations). Режим доступу: www.fao.org
18. Офіційний сайт OICA (International Organization of Motor Vehicle Manufacturers) – статистика з машинобудування. Режим доступу: www.oica.net
19. Офіційний сайт Австралійського статистичного бюро. Режим доступу: www.abs.gov.au
20. Офіційний сайт Всесвітньої організації World Steel Association (статистика з чорної металургії). Режим доступу: www.worldsteel.org
21. Офіційний сайт Комісії ООН з промислового розвитку ЮНІДО. Режим доступу: www.unido.org
22. Офіційний сайт компанії CNN. Режим доступу: www.money.cnn.com
23. Офіційний сайт консалтингової компанії «Влант» (статистика по світовому господарству). Режим доступу: <http://www.vlant-consult.ru/projects/materials/>

24. Офіційний сайт корпорації British Petroleum (статистика з енергетики – Statistical Review of World Energy). Режим доступу: www.bp.com
25. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development). Режим доступу: www.oecd.org
26. Офіційний сайт Світового банку. Режим доступу: www.worldbank.org
27. Офіційний сайт Світової Торгівельної Організації. Режим доступу: www.wto.org
28. Офіційний сайт ЦРУ США (статистика за країнами World Factbook). Режим доступу: www.cia.gov
29. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН: <http://www.fao.org>
30. Проект «Всемирная география»: <http://worldgeo.ru/>
31. Сайт регіональної статистики. Режим доступу: www.world-gazetteer.com
32. Світова книга фактів ЦРУ США: <http://www.cia.gov/librari/publications/the-world-factbook/>
33. Світовий банк: <http://www.worldbank.org>
34. World Urbanization Prospects: <http://esa.un.org/unpd/wup/>

Географія туризму, туристичне країнознавство та суміжні науки

1. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України : Навчальний посібник. / –О. О. Бейдик. – 2-ге видання, доп. і перероб. - К.: Альтерпрес, 2010. – 404 с.
2. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. - К.: Київ, ун-т, 2001. - 395с.
3. Бейдик О.О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик. – К. : ВПЦ «Київ, унт», 2001. – 298 с.
4. Бейдик О. О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії // О. О. Бейдик– К. : «Палитра», 1997. – 130 с.
5. Визгалов Д. В. Брендинг города / Д. В. Визгалов. – М. : Фонд «Институт экономики города», 2011. – 160 с.
6. Вишнеvsька О. О. Туристичне країнознавство : підручник / О. О. Вишнеvsька, А. Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 594 с.
7. Воскресенский В. Ю. Международный туризм / В. Ю. Воскресенский. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 255 с.
8. География туризма: учебник / кол. авторов; под ред. А. Ю. Александровой. – 3-е изд., испр. и доп.. – Кнорус М., 2010. – 592 с.
9. Голиков А. П. Мировое хозяйство. Отраслевая структура, география, современные тенденции : учебное пособие / А. П. Голиков, Н. А. Казакова. Х.: ХНУ шимени В. Н. Каразіна, 2002. – 112 с.
10. Зорин И. В. Энциклопедия туризма: справочник / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 368 с.
11. Кузик С. П. Географія туризму: навчальний посібник / С. П. Кузик. – К. : Знання, 2011. – 271 с.
12. Кукурудза М.М. Менеджмент національних парків: Навч. посіб. - Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. -127с.
13. Кусков А. С. Рекреационная география : учебно-методический комплекс / А. С. Кусков, В. Л. Голубева, Т. Н. Одинцова. – М. : МПСИ, Флинта, 2005. – 496 с.
14. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева. – К. : Альтерпрес, 2002. – 436 с.
15. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг: Геопросторові аспекти. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: Альтерпрес, 2003.

16. Мальська М. Я., Худо В. В. Менеджмент туризму. Вступ до спеціальності: Навч. посіб. — Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002.
17. Мальська М. Я., Худо В. В. Туристичний бізнес; теорія і практика: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 424с.
18. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг: [підручник] / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. — К.: Знання, 2008. — 661 с.
19. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика / М. П. Мальська, В. В. Худо. - 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 368 с.
20. Мальська М. Я., Худо В. В., Цибух В. І. Основні туристичного бізнесу: Навч. посіб. — К.: Центр навчальної літератури, 2004.
21. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навч. посібник / П. О. Масляк. — К. : Знання, 2008. — 343 с.
22. Немець Л. М. Туристсько-рекреаційні ресурси світу : навчально-методичний посібник / Л. М. Немець, Г. О. Кулешова, А. В. Соколенко. — Х., ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. — 102 с.
23. Панкрухин А. П. Маркетинг території / А. П. Панкрухин— СПб. : Питер, 2006. — 416 с.
24. Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство: навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України) / А. Ю. Парфіненко. Х. : Бурун Книга, 2009. — 288 с.
25. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник. / І. В. Петрова. — К. : Кондор, 2008. — 408 с.
26. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу / І. В. Смаль. — Ніжин: Вид-во Ніжин. держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя, 2010. — 336 с.
27. Стафійчук В. І. Рекреація : навч. посібник / В. І. Стафійчук. — К. : Альтерпрес, 2006. — 264 с.
28. Стафійчук В. І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія: навч. посіб. / В. І. Стафійчук, О. Ю. Малиновська. — К. : Альтерпрес, 2009. — 427 с.
29. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. — Х. : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. — 315 с.
30. Туристичне країнознавство: країни лідери туризму : навчальний посібник / за ред. О. О. Любіцевої. — К. : Альтерпрес, 2008. — 436 с.
31. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н. В. Фоменко. — К. : Центр навчальної літератури, 2007. — 312 с.

Інформаційні ресурси

1. Галасюк С. С. Основні напрями розвитку туристичного ринку Франції [Електронний ресурс]. / С. С. Галасюк. — Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/galasjuk3.htm
2. Горный Н. Главные достопримечательности Венеции [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://tourlib.net/statti_tourism/venecia.htm
3. Доан П. В. Достопримечательности Испании [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://tourlib.net/statti_otdyh/spain.htm
4. Завьялова О. Сафари в Ботсване [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://tourlib.net/statti_tourism/zavjalova.htm
5. Интересные города Восточной Европы [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://tourlib.net/statti_tourism/east-europe.htm
6. Исаев В. Карнавалы Бразилии [Электронный ресурс] / В. Исаев. — Режим доступа: http://tourlib.net/statti_tourism/karnavaly-brazilii.htm
7. Ленская Ю. Летние фестивали в Европе [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://tourlib.net/statti_otdyh/festival-europe.htm
8. Логинов О. Мачу Пикчу – удивительный город древних инков [Электронный ресурс] / О. Логинов. — Режим доступа: http://tourlib.net/statti_tourism/machu-pikchu.htm

9. Логинов О. Тайны и проклятия острова Пасхи [Электронный ресурс] / О. Логинов. – Режим доступа: http://tourlib.net/statti_tourism/loginov.htm
10. Марцева Л. Экзотическое сафари в ЮАР [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://tourlib.net/statti_tourism/marceva.htm
11. Молчанов А. Особенности отдыха в Египте [Электронный ресурс]. – режим доступа : http://tourlib.net/statti_otdyh/egypt3.htm
12. Молчанов А. Сейшельские острова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://tourlib.net/statti_tourism/sejshely.htm
13. Муха-Шаек Е. Найцікавіші міста Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/evropa.htm
14. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.unwto.org/>
15. Офіційний сайт світової спадщини ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://whc.unesco.org>
16. Парубій Х. Привіт із Мексики! [Електронний ресурс] / Х. Парубій. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/parubij3.htm
17. Пилипенко Г. Гаїті: чорна перлина Карибів [Електронний ресурс] / Г. Пилипенко. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/pylypenko.htm
18. Пилипенко Г. Путешествие в Южную Америку [Электронный ресурс] / Г. Пилипенко. – Режим доступа: http://tourlib.net/statti_otdyh/amerika.htm
19. Природные чудеса Африки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.globalvoicesonline.org/2012/12/05/20270/>
20. Савула М. Середньовічні замки Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/zamky-evropy.htm
21. Сандовенко И. В. Туризм в США [Електронний ресурс] / И. В. Сандовенко. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_otdyh/usa.htm
22. Сандовенко И. В. Чудо света – национальный парк Йеллоустоун [Электронный ресурс] / И. В. Сандовенко. – Режим доступа: http://tourlib.net/statti_tourism/yellowstone.htm
23. Токтасынова А. М. Туризм в Испании [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://tourlib.net/statti_otdyh/espania.htm

1.2. Практична частина державного кваліфікаційного екзамену

Практична частина державного кваліфікаційного екзамену включає наступне:

- кваліфікаційні завдання з методики навчання географії, методики організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти.
- кваліфікаційні завдання з педагогіки та психології.

Кваліфікаційні завдання з методики навчання географії

Атестація з методики викладання географії передбачає виконання практичних завдань у вигляді комплексних ситуаційних задач (форма проведення — письмова та усна). Для студента основою атестації з методики викладання географії, складання такого екзамену є її **навчальна програма**, яка подається нижче. Екзаменаційні білети до атестації з практичної частини, а саме методики викладання географії, методики викладання економіки та методики організації краєзнавчо-туристичної роботи передбачають наявність виконання двох завдань — вирішення певної ситуаційної задачі, розроблення моделі певного типу уроку, екскурсії, учнівської конференції, позакласного заходу. Відповідь має бути підготовлена у письмовому вигляді, але разом з цим членами екзаменаційної комісії можуть бути поставлені студенту запитання в усній формі. В ході екзамену студенту може бути дозволено користуватися шкільними програмами, підручниками, рекомендованою МОН України наочністю.

Навчальна програма

з методики навчання географії

Предмет і методи дослідження методики навчання географії. Предмет вивчення і головні проблеми дослідження. Зв'язок методики навчання з іншими науками.

Методи дослідження методичної науки. Методи теоретичного рівня: історичний, порівняльний, типологічний, системно-структурний аналіз та ін. Методи експериментально-емпіричного рівня: спостереження, анкетування, педагогічний експеримент.

Основні етапи розвитку шкільної географії та методики її навчання в Україні та за кордоном.

Характерні риси сучасного етапу розвитку методичної науки, посилення її впливу на практику. Участь вчителів у наукових дослідженнях.

Цілі, структура і зміст географічної освіти в загальноосвітній школі. Освітні, виховні і розвиваючі цілі навчання географії в школі.

Поняття «зміст географічної освіти». Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Освітня галузь «Природознавство». Проблема концепції та державного стандарту географічної освіти в Україні. Розвиток системи географічних знань (топографо-картографічних, геолого-геоморфологічних, кліматологічних, гідрологічних, про ПТК, про природні і трудові ресурси, міжгалузеві комплекси, економічні райони і ТВК та ін.) в курсах шкільної географії. Основні компоненти змісту шкільної освіти.

Структура шкільної географії, її обґрунтування. Особливості побудови і змісту окремих курсів географії.

Навчальна програма з географії. Способи побудови навчальних програм. Вимоги до навчальних програм.

Принципи навчання географії, їх дидактичні функції і класифікації. Суть та шляхи реалізації основних принципів навчання географії.

Методи навчання географії. Класифікація методів навчання географії за джерелами знань і за характером пізнавальної діяльності учнів. Характеристика словесних, наочних і практичних методів. Характеристика пояснювально-ілюстративного, репродуктивного, проблемного викладу, частково-пошукового і дослідницького методів навчання. Проблемне навчання географії.

Засоби навчання географії. Система засобів навчання географії, їх функції в навчальному процесі. Класифікація засобів навчання географії.

Підручники з географії, їх функції в навчальному процесі. Вимоги до сучасного підручника географії. Структура підручника. Прийоми роботи з підручником.

Географічна карта як засіб навчання географії. Вимоги до шкільних навчальних карт.

Прийоми роботи з картою.

Статистичні матеріали на уроках географії. Прийоми роботи зі статистичними матеріалами.

Роль кабінету географії в підвищенні ефективності використання засобів навчання.

Основні функціональні зони кабінету географії.

Формування знань і вмінь учнів в процесі навчання географії. Поняття «процес навчання географії». Компоненти процесу навчання географії. Функції процесу навчання географії. Структура географічних знань. Географічні поняття та методика їх формування. Дедуктивний та індуктивний способи формування загальних географічних понять. Основні етапи формування загальних понять. Методи і прийоми формування загальних та одиничних географічних понять. Методи і прийоми вивчення причинно-наслідкових зв'язків, географічних закономірностей, показники їх засвоєння. Формування географічних уявлень і фактів.

Види географічних умінь і навичок. Методика формування умінь і навичок. Роль практичних робіт у формуванні умінь і навичок.

Форми організації навчання географії. Види і форми організації навчання географії. Класифікація форм організації навчання географії.

Урок – основна форма організації навчання географії. Головні ознаки уроку. Вимоги до сучасного уроку географії. Основні структурні компоненти уроку. Характеристика основних типів уроків за дидактичною метою. Структура уроків різних типів. Нетрадиційні, нестандартні уроки та їх місце в системі навчання. Організаційні форми уроків (урок-лекція, урок-семинар, урок-конференція, урок-залік тощо). Лекційно-семинарська система навчання.

Планування навчальної роботи та його види. Календарно-тематичне та поурочне планування роботи вчителя. Підготовка вчителя до уроку.

Факультативні заняття. Додаткові заняття і консультації з географії.

Екскурсія як одна з основних форм організації навчання географії. Зміст, організація та методика проведення екскурсій з фізичної та економічної географії.

Позакласна робота з географії як складова частина навчально-виховного процесу, її організаційні форми, зміст та методика проведення.

Сучасні технології навчання географії. Технологічний підхід в процесі навчання географії. Структурні частини технології навчання: концептуальна основа, запланований результат, модель навчання, алгоритм навчальної діяльності, діагностика, контроль і корекція результатів навчання. Традиційні технології навчання географії. Технологія пояснювально-ілюстративного навчання. Технологія програмованого навчання. Технологія диференційованого навчання. Технологія групової діяльності учнів. Технологія проблемного навчання географії. Інноваційні технології навчання географії. Нові інформаційні технології навчання. Технологія проектної діяльності учнів. Технології інтерактивного навчання. Особистісно-орієнтовані технології навчання. Модельно-рейтингова технологія навчання. Технологія розвитку критичного мислення учнів на уроках географії.

Методичні особливості викладання шкільних курсів географії.

Мета завдання, структура та зміст курсу «Загальна географія». Методичні особливості викладання курсу загальної географії. Методика формування загальних географічних понять.

Мета, завдання, структура, зміст та особливості методики викладання курсу «Географія материків і океанів». Методика вивчення материків та океанів.

Мета, завдання, структура, зміст та особливості методики викладання курсу «Фізична географія України». Методика вивчення природних комплексів.

Мета, завдання, структура, зміст та особливості методики викладання курсу «Соціально-економічна географія України». Методика вивчення економічних районів України. Типовий план вивчення економічного району.

Мета, завдання, структура, зміст та особливості методики викладання курсу «Соціально-економічна географія світу». Методичні особливості вивчення загальної економіко-географічної характеристики світу. Методика вивчення регіонів та країн світу. Типовий план ЕГХ країни (регіону).

Особливості вивчення географії в умовах профільної старшої школи. Профільне навчання: суть, мета і завдання. Форми і методи організації профільної навчальної діяльності. Особливості вивчення географії в класах різногопрофілю.

Професійне самовиховання та самовдосконалення учителя географії. Теоретична і методична самопідготовка вчителя географії. Напрямки самоосвіти і самовдосконалення вчителя географії.

Приклади ситуаційних задач з методики навчання географії

1. Розробити модель уроку засвоєння нових знань з теми «Літосфера. Внутрішня будова Землі» для учнів 6 класу з використанням елементів технології групової навчально-пізнавальної діяльності учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
2. Розробити модель комбінованого уроку з теми «Геологічна будова, рельєф і корисні копалини Північної Америки» для учнів 7 класу з використанням елементів технології розвитку критичного мислення учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
3. Розробити модель уроку узагальнення та систематизації знань з теми «Євразія» для учнів 7 класу з використанням елементів дидактичних ігор. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
4. Розробити модель уроку застосування знань, умінь і навичок з теми «Практична робота № 3. Встановлення взаємозв'язків між тектонічними структурами, формами рельєфу та корисними копалинами на території України» для учнів 8 класу. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
5. Розробити модель позакласного заходу з географії для учнів 9 класу. Обґрунтувати мету, завдання, структуру та етапи заходу, застосування засобів навчання та очікувані результати.

Програма з методики організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти

Тема 1. Методологічні основи краєзнавчо-туристичної діяльності.

Зміст понять «туризм» та «краєзнавство», спортивний туризм, класифікація туризму, основні форми краєзнавчо-туристичної діяльності, туристський маршрут, види маршрутів.

Тема 2. Організація туристсько-краєзнавчої діяльності в Україні.

Зародження та формування системи дитячо-юнацького туризму. Становлення та формування структури дитячо-юнацького туризму. Становлення сучасної організаційно-територіальної структури туризму.

Тема 3. Методика проведення шкільних навчальних і поза навчальних екскурсій.

Мета і задачі екскурсії. Різновиди краєзнавчих екскурсій. Час проведення екскурсії; вікові особливості екскурсантів; ступінь їх поінформованості; мета проведення екскурсії.

Підготовка екскурсії. Екскурсійна програма. Екскурсійні об'єкти, засоби наочності. Маршрут екскурсії, конспект розповіді. Підведення підсумків.

Тема 4. Методика проведення туристських походів.

Цілі та особливості туристського походу, організація туристського походу, основні етапи, вибір району та планування маршруту, комплектування групи, підготовка документації, розподіл обов'язків між членами групи, підготовка спорядження, організація харчування, організація медичного забезпечення, рух групи на маршруті, категорійні туристські походи, основні вимоги до організації бівуаку.

Тема 5. Методика проведення туристсько-краєзнавчих експедицій.

Краєзнавча експедиція як ефективна форма організації досліджень рідного краю. Експедиційні дослідження: завдання, зміст і базові етапи. Галузеві та комплексні експедиції. Основні етапи експедиційних досліджень. Аналіз змісту дослідницьких робіт в межах трьох етапів: підготовчого, польового та камерального. Підготовчий етап: розробка програми і методики польових робіт, форми фіксації матеріалів. Польовий період – як основний етап експедиційних географічних досліджень. Його структура: рекогносцирувальні роботи, виконання програми польових робіт; післяпольові камеральні роботи. Камеральний (завершальний) період – аналіз, обробка та узагальнення отриманого в полі матеріалу. Польові економіко-географічні та комплексні прикладні географічні дослідження. Особливості досліджень сільськогосподарських підприємств, промислових. Дослідження транспортних пунктів і вузлів, міст. Дослідження адміністративного району. Географічні дослідження для районного планування, потреб містобудівництва, розробки земельного кадастру. Дослідження проблем перетворення природи. Обґрунтування меліорацій.. Розробка регіональних проблем.

Тема 6. Організація роботи шкільного краєзнавчого гуртка.

Організація та методичні особливості роботи гуртків. Мета краєзнавчого гуртка. Основні завдання. Програма роботи гуртка. Навчально-методичний план. Орієнтовний перелік обладнання для роботи краєзнавчого гуртка. Організація вивчення природи, населення і виробництва рідного краю. Топографічна і туристична підготовка гуртківців. Організація подорожей. Проведення краєзнавчих досліджень. Участь у конкурсах і змаганнях. Гурткова робота в системі МАН.

Тема 7. Шкільні краєзнавчі кутки та музеї.

Організація і діяльність шкільного музею, функції і форми роботи музею, Створення шкільного краєзнавчого музею на базі шкільного кабінету географії на основі зібраної учнями та вчителями колекції. Пошуково-дослідний напрям діяльності шкільного краєзнавчого музею (вивчення історії та природи краю, проведення експедиційних досліджень, складання анкет і опитування населення, пошук, вивчення і поповнення колекцій музею новим експонатами).

Тема 8. Планування шкільної туристсько-краєзнавчої роботи

Структура тематичного плану туристсько-краєзнавчої роботи залежно від віку учнів. Організаційна робота (гуртки, походи, експедиції, експонати музею, документація, обладнання, участь у конкурсах і змаганнях тощо). Підготовка керівників і активу (семінари класних керівників, керівників гуртків, вчителів географії, історії, фізичного виховання, участь в роботі семінарів, курсів тощо). План масових заходів (походи вихідного дня, тиждень туризму, шкільна краєзнавча конференція, участь в районних змаганнях, зльоті, конкурси на кращий клас з ТКД).

Тема 9. Проведення масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів

Особливості організації туристичних змагань і зльотів: вибір місця, забезпечення водою, дровами, під'їзду учасників, планування дистанцій, підготовка обладнання,

забезпечення безпеки учасників, медичного обслуговування, підготовка роботи суддів, організація конкурсів, розважальної програми, підведення підсумків і нагородження переможців. Організація туристських походів вихідного дня – відбір учасників, маршрути руху, перевірка знань і вмінь учасників в техніці орієнтування на місцевості, рух з подоланням перешкод на пересіченій місцевості, техніці туристського біваку і в знанні прийомів надання долікарської допомоги потерпілому.

Рекомендована література

Методика навчання географії

1. Дидактика географії : монографія (електронна версія) / В. М. Самойленко, О. М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К. : Ніка-Центр, 2013. – CD, ISBN 978-966-521-619-3. – 570 с
2. Загальна методика навчання географії : підручник [з грифом МОНМС України] / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К. : ДНВП "Картографія", 2012. – 512 с.
3. Коберник С. Методика навчання географії в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Стафед-2, 2000. – С.7-11.
4. Коберник С.Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб. / С.Г. Коберник., Р.Р. Коваленко., О.Я. Скуратович.; за ред. С.Г. Коберніка. – К. : Навч. книга, 2005. – 319 с.
5. Корнеєв В.П. Технології в навчанні географії / В.П. Корнеєв. – Х.: Основа, 2004. – 112 с.
6. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (Рекомендовано МОН України як понятійно-термінологічний словник для вищих навчальних закладів (протокол засідання комісії з географії НМР МОН України від 10 червня 2014 р.)) / В.М.Самойленко, Я.Б.Олійник, Л.П.Вішнікіна, І.О.Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2014. – 352 с.
7. Самойленко В. М. Дидактика географії : Монографія / В. М. Самойленко, О. М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, О. Ф. Надтока, І. О. Діброва. – К.: Педагогічна думка, 2014. – 586 с.
8. Самойленко В.М. Викладання дидактики географії : Навчальний посібник / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К.: ДП "Прінт Сервіс", 2016. – 240 с.
9. Самойленко В.М. Дефініції дидактики географії : Понятійно-термінологічний словник (електронна версія) / В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2013. – CD (214 Мб), ISBN 978-966-521-349-9. – 334 с.
10. Самойленко В.М. Методика навчання географії : Навчальний посібник-практикум / В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна, Т.С. Япринець. – Полтава: ПП Шевченко, 2014. – 190 с.
11. Самойленко В.М. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України, електронна версія) / В.М.Самойленко, Я.Б.Олійник, Л.П.Вішнікіна, І.О.Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2015. – 352 с. – Електронний ресурс / Спосіб доступу: <http://www.geo.univ.kiev.ua/images/samojlenko.pdf>
12. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: підручник. - К.: Картографія, 2012. - 512 с.

Методика краєзнавчо-туристичної роботи

1. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. – К.: Вища школа, 1995. – 224с.
2. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристська робота. – К.; Вища школа, 1995.
3. Краеведение: Пособие для учителя / Под ред. А.В.Даринского. – М.: Просвещение, 1987. – 158с.
4. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм. – К.: Вища школа, 1994. – 191с.
5. Туризм в Україні:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96
6. Курс лекцій «Краєзнавча та туристична робота» :
<http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/268/1/kraezn%20rob.pdf>

7. Краєзнавча робота в школі:

http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji/kraeznavstvo_i_turizm/kraeznavcha_robota_v_shkoli/63-1-0-817

Кваліфікаційні завдання з педагогіки та психології

Матеріал для атестації знань студентів подається відповідними кафедрами університету, - кафедрою педагогіки та освітнього менеджменту, а також кафедрою соціальної педагогіки та психології. Система оцінювання знань студента на державному кваліфікаційному екзамені за освітнім рівнем «бакалавр»

2.1 Складові підсумкового оцінювання

Складовими підсумкового оцінювання за освітнім рівнем перший «бакалаврський» є:

- оцінка за усні відповіді з фахових дисциплін, що винесені на державну атестацію – 40 балів;
- оцінка за виконання практичної частини екзамену з методики навчання географії та організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти – 20балів;
- оцінка за виконання практичної частини екзамену з педагогіки – 20балів;
- оцінка за виконання практичної частини екзамену з психології – 20балів.

Підсумкова кількість балів на державному кваліфікаційному екзамені вираховується як сума балів з вище зазначених складових. Конкретні критерії оцінювання виконання практичної частини екзамену з педагогіки та психології здійснюються відповідними кафедрами університету.

2.2. Критерії комплексного оцінювання знань студента на державному кваліфікаційному екзамені з фахових дисциплін

Таблиця 2.

Критерії оцінювання знань студента з фахових дисциплін

Бал за виконання	Критерії оцінювання
35-40 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю. Студент має системні, міцні знання, вільно орієнтується у фаховому понятійно-термінологічному апараті. Студент має міцні практичні навички.
30-34 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний майже повністю. Студент має системні, міцні знання, вільно орієнтується у фаховому понятійно-термінологічному апараті. Студент має міцні практичні навички.
25-29 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний майже повністю. Студент має системні, міцні знання, орієнтується у фаховому понятійно-термінологічному апараті, проте у відповідях мають місце помилки. Студент має міцні практичні навички.

20-24 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний частково. Студент не має системних, міцних знань, у фаховому понятійно-термінологічному апараті орієнтується не вільно, у відповідях мають місце помилки. Студент не має міцних практичних навичок.
15-19 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний на низькому рівні. Студент не має системних, міцних знань, у фаховому понятійно-термінологічному апараті орієнтується не вільно, у відповідях багато помилок. Студент не має міцних практичних навичок.
менше 15 балів	Теоретичний зміст курсу не засвоєний. Студент не має системних, міцних знань, у фаховому понятійно-термінологічному апараті не орієнтується, у відповідях багато помилок. У студента майже відсутні практичні навички.

2.3. Критерії оцінювання знань студента на державному кваліфікаційному екзамені за виконання практичної частини екзамену.

При оцінюванні виконаного кваліфікаційного завдання враховуються:

- методична грамотність;
- рівень сформованості методичної, педагогічної та психологічної компетенцій;
- точність виконання завдання;
- коректність використання наочності (у тому числі ТЗН);
- здатність до обґрунтування методичності рішень;
- визначення очікуваних результатів.

Випускник має надати вичерпну відповідь на запитання і зауваження голови і членів екзаменаційної комісії.

Таблиця 3
Критерії оцінювання кваліфікаційного завдання практичної частини екзамену

Критерії оцінювання	Розподіл балів			
	15-20 балів	10-14 балів	5-9 балів	0-4 бали
Методична грамотність	Захист моделі навчального заняття здійснено відповідно вимог планування, цілей, визначення методичної структури та змісту заняття з урахуванням ступеня навчання, вікових психолого-педагогічних особливостей учнів та у відповідності до всіх методичних вимог	Захист моделі навчального заняття в основному здійснено методично грамотно, з урахуванням вікових психолого-педагогічних особливостей учнів, проте є незначні недоліки в дотриманні зазначених вимог	Захист моделі навчального заняття здійснено із недоліками в дотриманні зазначених вимог	Захист моделі навчального заняття здійснено безграмотно з точки зору методики викладання географії, педагогіки та психології
Точність виконання завдання	Цілі і зміст заняття повністю відповідають поставленому завданню	Цілі і зміст заняття в основному відповідають поставленому завданню	Цілі і зміст заняття в основному відповідають поставленому завданню, але є суттєві недоліки	Цілі і зміст запропонованого заняття не відповідають поставленому завданню
Коректність використання наочності (в тому числі ТЗН)	Заплановано використання технічних та інших засобів навчання	Заплановано використання ТЗН та інших засобів навчання, але методика їх використання не є раціональною	Заплановано використання наочних посібників, але методика їх використання не є раціональною	Не передбачено використання ТЗН та наочності

Здатність до обґрунтування методичних рішень	Студент спонтанно і правильно реагує на запитання екзаменатора. Він здатний теоретично обґрунтувати вибір власних методичних рішень, вільно і коректно користується методичною термінологією.	Студент адекватно реагує на запитання екзаменатора, однак недостатньо впевнено обґрунтовує вибір власних методичних рішень. Студент в основному правильно використовує методичну термінологію.	Студент не зовсім адекватно реагує на Запитання екзаменатора, відчуває труднощі в обґрунтуванні власних методичних рішень, припускається значної кількості термінологічних помилок.	Студент не здатен правильно реагувати на запитання екзаменатора. Він не може обґрунтувати вибір власних методичних рішень, майже не користується методичною термінологією.
---	--	---	---	---